

Værdien af et bredt udvalg af stomihjælpemidler

Coloplast Danmark A/S
1. juli 2016

Forfattere:
Christian Jervelund, Partner
Kristoffer Jensen, Economist
Søren Brenøe, Economist

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Sammenfatning	4
1 Livskvalitet	8
1.1 Gener	8
1.2 Bekymringer	10
2 Samfundsøkonomi	12
2.1 Produktmatch	12
2.2 Udgifter	14
2.3 Sundhedsvæsenet	16
2.4 Produktivitet	17
2.5 Tilbagetrækning	19
Data og beregninger	21
A.1 Data	21
A.2 Beregninger	23

Forord

Coloplast Danmark A/S har bedt Copenhagen Economics om at kvantificere effekterne af, at stomiopererede har adgang til et bredt udvalg af stomihjælpemidler. Dels effekter for stomiopereredes livskvalitet, dels effekter for samfundsøkonomien.

Analyserne i denne rapport tager afsæt i et unikt datasæt, der er indsamlet til formålet gennem en spørgeskemaundersøgelse blandt stomiopererede. Undersøgelsen er med sine 540 komplette besvarelser blandt de største danske undersøgelser af stomiopereredes livskvalitet, deres forhold til hjælpemidler og arbejdsmarkedstilknytning.

En af styrkerne ved at have et stort datasæt af høj kvalitet er, at rapportens resultater i højere grad er drevet af faktiske forhold og i mindre grad af antagelser.

I projektet har vi nydt godt af sparring med Stomiforeningen COPA, en stomisygeplejerske og Coloplast Danmark A/S, der alle har bidraget positivt til rapportens kvalitet.

Analysens konklusioner er dog alene Copenhagen Economics', der også er ansvarlig for beregninger og dataarbejde.

Sammenfatning

Der lever omkring 11.000 stomiopererede i Danmark. Ordet *stomi* er græsk og betyder *mund* eller *åbning*. Ved en stomioperation fjerner man en større eller mindre del af tarmen og leder tarmen ud gennem en åbning i bugvæggen. Tarmstykket krænges rundt og syes fast til huden. Stomioperationer gennemføres blandt andet som konsekvens af tarmkræft. Efter at have fået anlagt en stomi, har stomiopererede behov for et hjælpemiddel. Der er primært tale om stomiposer til opsamling af afføring eller urin, da en stomioperation afhængigt af stomitypen medfører manglende kontrol over vandladning, afføring og luftafgang fra tarmen.

Men et hjælpemiddel er ikke bare et hjælpemiddel. Som andre mennesker kommer stomiopererede i alle forskellige størrelser, former og aldre, og har alle hver sine bevægelsesmønstre og fysiske aktivitetsniveauer. Der findes ikke standarder for menneskekroppe og fordi hjælpemidlerne skal passe til den enkelte stomiopereredes krop med henblik på at undgå lækage, er der stor variation i udvalget ligesom det er tilfældet for andre kropsnære produkter såsom tøj og sko. Det er som et puslespil, der kun går op, når de helt rigtige brikker sættes sammen. Mere end 10 producenter af stomihjælpemidler konkurrerer i Danmark på parametre såsom pris, innovation og udvalgets størrelse. Eksempelvis tilbyder Coloplast Danmark A/S mere end 600 forskellige typer af stomihjælpemidler.

Det er således ikke tilstrækkeligt, at de stomiopererede har adgang til stomihjælpemidler. De skal have adgang til det helt rigtige hjælpemiddel for i så vid udstrækning som muligt at kunne leve det liv, de ønsker. Det har stomiopererede i dag, hvor valget af hjælpemiddel sker efter en konkret og individuel vurdering hos en kommunal sygeplejerske. Kommunerne giver i overensstemmelse med lovgivningen stomiopererede adgang til hjælpemidler, når det i væsentlig grad kan afhjælpe varige følger af en nedsat funktionsevne, lette den daglige tilværelse i hjemmet eller er nødvendig for, at den pågældende kan udøve et erhverv.

Det er dog ikke sikkert, at det helt rigtige hjælpemiddel findes i første forsøg, hvorfor nogle stomiopererede skifter hjælpemiddel i søgen efter et bedre produktmatch. På samme måde skifter nogle stomiopererede også hjælpemiddel i takt med, at deres kropsform og fysiske aktivitetsmønster ændrer sig.

Stomiopereredes adgang til et bredt udvalg af hjælpemidler har en række positive effekter for deres livskvalitet. Resultaterne fra vores undersøgelse blandt stomiopererede viser, at omfanget af gener som stomiopererede oplever, afhænger stærkt af om de har fundet et godt produktmatch eller ej. Det vil sige, at et godt produktmatch – altså det for den enkelte bedste hjælpemiddel – er en forudsætning for at kunne undgå gener og opretholde en høj livskvalitet efter en stomioperation.

Den brede adgang til hjælpemidler har samtidigt positive effekter på samfundsøkonomien. Copenhagen Economics vurderer på grundlag af resultater fra undersøgelsen, at de økonomiske gevinster for de offentlige finanser og BNP beløber sig til henholdsvis 65 og

41 mio. kr. om året. De samlede offentlige udgifter til stomihjælpemidler er skønsmæssigt anslået til ca. 320 mio. kr. om året¹.

Gevinsterne ved en bred adgang til hjælpemidler til stomiopererede går gennem færre udgifter til indkøb af hjælpemidler i kommunerne, mindre træk på sundhedsvæsenet, senere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet og højere produktivitet. De fire effekter er præsenteret i nedenstående Tabel 1.

Tabel 1 Samfundsøkonomiske gevinster ved godt produktmatch

	Offentlig saldo, mio. kr. årligt	BNP, mio. kr. årligt
Reducerede udgifter til hjælpemidler	46	9
Sundhedsomkostninger	14	3
Tilbagetrækning	6	16
Produktivitet	-	13
I alt	65	41

Note: "-" angiver at der ikke indregnes en effekt.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch.

Den lige og frie mulighed for at skifte mellem et bredt udvalg af stomihjælpemidler har således ikke kun en positiv effekt på livskvaliteten for stomiopererede, men også på samfundsøkonomien i form af styrkede offentlige finanser og øget velstand.

Godt produktmatch giver højere livskvalitet og stærkere samfundsøkonomi

Stomiopererede, der skifter hjælpemiddel, oplever en ganske betragtelig reduktion af gener i forbindelse med deres stomi. Hyppige gener ved at have en stomi omfatter blandt andet hudproblemer, lækage og ballooning (oppustning af stomiposen).

Ifølge vores undersøgelse betyder et godt produktmatch en reduktion i gener som lækage og ballooning på henholdsvis 70 og 33 pct. Det har altså stor betydning for mange stomiopererede at kunne skifte mellem hjælpemidler fordi forskelle på kropstyper betyder, at gener på tværs af hjælpemidler kan afvige ganske betydeligt. Derudover oplever de stomiopererede en reduktion i graden af hudproblemer ved et godt produktmatch.

Den brede adgang til hjælpemidler medfører en reduktion i forbruget af hjælpemidler på 10-20 pct. blandt de stomiopererede. Derved sparer kommunerne 46 mio. kr. om året i indkøb og et godt produktmatch bidrager således til en forbedret kommunal økonomi.

Stomiopereredes træk på sundhedsvæsenet er ligeledes mindre ved et godt produktmatch. Adgangen til et bredt produktudvalg, og derigennem et godt produktmatch, sænker sundhedsudgifterne med 14 mio. kr. per år. Det drejer sig særligt om, at stomioperede har færre kontakter med stomisygeplejersker til konsultationer og behandlinger.

¹ Opgjort af Coloplast Danmark A/S baseret på årlige omsætninger angivet af de kommunale indkøbsfællesskaber på deres rammeaftaler i forbindelse med udbud. Tallet er således et udtryk for summen af hvad kommunerne historisk mener at have betalt i slutåret af den senest udløbne rammeaftale. Privatpersoners indkøb af stomihjælpemidler indgår således ikke.

Omkring 6 pct. af de stomiopererede trækker sig tidligt fra arbejdsmarkedet på grund af deres stomi. Ikke overraskende viser vores undersøgelse, at det især er stomiopererede med store gener fra deres stomi, der vælger at trække sig tidligt. Det brede udvalg af hjælpemidler bidrager til at holde de stomiopererede længere på arbejdsmarkedet og derigennem til at sikre et højt arbejdsudbud. Baseret på en konservativ antagelse om sammenhængen mellem tilbagetrækning og det rette produktmatch, finder vi, at et bredt udvalg af hjælpemidler giver et løft til de offentlige finanser på 6 mio. kr. om året.

Stomiopererede kan også bedre passe deres arbejde, når de har adgang til et bredt udvalg af hjælpemidler. Det skyldes, at de stomiopererede kan opretholde en højere produktivitet på arbejdet efter nætter uden afbrudt søvn. Og stomiopererede får generelt afbrudt deres nattesøvn 5-6 gange om ugen på grund af stomien, men har flere nætter med uafbrudt søvn med et godt end et dårligt produktmatch. Vi finder, at den bedre søvn giver anledning til et produktivitetsløft på arbejdspladsen svarende til 13 mio. kr. i BNP.

Et bredt udvalg af hjælpemidler sætter den stomiopererede i centrum

Alt andet lige øger et bredt produktudvalg sandsynligheden for at den enkelte bruger kan finde netop det hjælpemiddel, der giver mulighed for at leve det bedst mulige liv – og med god samfundsøkonomi oveni. Det handler om at minimere lækager og andre ubehagelige gener, som stomiopererede oplever. Der er med andre ord behov for en høj grad af individualisering for at mindske graden af gener samt muliggøre en god behandling og høj livskvalitet for de stomiopererede.

Foruden stomiopererede, drager brugere af andre personlige hjælpemidler fordel af den individualiserede behandlingstilgang, eksempelvis de 12.000 kateterbrugere i Danmark. Stomiopererede såvel som kateterbrugere har behov for kropsnære hjælpemidler til en typisk kronisk tilstand, der kan være tabubelagt. Og ligesom det er tilfældet blandt stomiopererede, fører et godt produktmatch til bedre muligheder for høj livskvalitet og til bedre samfundsøkonomi for kateterbrugere. I 3. RYK!² Magasin fra 2012 fremgår det, at et dårligt produktmatch for en kateterbruger kan føre til hyppigere lægebesøg, øget kateterforbrug, psykiske gener og fravær fra arbejde eller uddannelse. Der lader altså til at være en effekt på samfundsøkonomien gennem flere af de samme kanaler som gør sig gældende for de stomiopererede, når det drejer sig om adgang til et bredt udvalg af hjælpemidler. Effekten ved et godt produktmatch for kateterbrugere er ikke analyseret i denne rapport.

Hvad enten der er tale om stomiopererede, kateterbrugere eller andre med et behov for kropsbårne hjælpemidler, skal offentlige udgifter til disse grupper ses i lyset af afledte økonomiske effekter, så kassetænkning undgås. Eksempelvis fører 1 kr. i offentlige udgifter til stomiopereredes hjælpemidler langt fra til en forværring af de offentlige budgetter på 1 kr. Dette skyldes både et mindre produktforbrug og en styrkelse af andre offentlige kasser. Et eksempel på sidstnævnte er, når der bliver betalt flere indkomstskatter, tilbagetrækningsalderen stiger og udgifterne til indkomstoverførsler falder. Denne type af økonomiske overvejelser bør indgå i beslutninger om stomiopereredes adgang til hjælpemidler og bredden af udvalget.

² RYK er den danske interesseorganisation for mennesker med rygmarvsskader.

Individualisering og værdi for brugerne står også centralt i den danske regerings planer for sundhedsvæsenet. Det ses senest i regeringens aftale om regionernes økonomi for 2017. På samme måde er udenlandske sundhedsvæsenet ved at tage skridt mod større grader af patientinddragelse og individualisering med henblik på at sikre mere værdi for patienterne. Der er tale om et fundamentalt regimeskift over mod fokus på kvalitet og resultater for patienterne frem for det fokus på kvantitet og produktivitetsmål, som har præget styringen af sundhedsvæsenet i en længere årrække.

Tilgangen belønner gode resultater for sundhedsvæsenets brugere og sætter for første gang i praksis patienten i centrum. Det er hverken en model, der er fuldt udviklet eller kan være implementeret i morgen. Det er en model som kræver hårdt arbejde og et paradigmeskift i sundhedsvæsenet, og som først kommer til at være fuldt rullet ud flere år ude i fremtiden. Til gengæld er stomiområdet allerede i dag, med individuelle vurderinger og et bredt udvalg af hjælpemidler, i højere grad fremtidssikret end andre dele af sundhedsvæsenet. Sundhedsvæsenets andre dele, hvor der pt. er mindre fokus på individualisering og inddragelse, kan derfor med fordel søge inspiration på stomiområdet i forbindelse med transformationen til det værdibaserede sundhedsvæsen.

Kapitel 1

Livskvalitet

I dette kapitel har vi anvendt resultaterne fra vores nye undersøgelse til at opgøre betydningen af et godt produktmatch for livskvaliteten. Det gør vi ved at sammenligne stomiopereredes gener og bekymringer med henholdsvis deres nuværende og tidligere hjælpemiddel. Vi identificerer altså gevinsten af et godt produktmatch ved at se på effekten af at skifte hjælpemiddel, idet skiftet netop foretages for at opnå et bedre match.

1.1 Gener

De mest hyppige gener ved at have en stomi er lækage, ballooning og hudproblemer, der er nærmere forklaret i nedenstående Boks 1. Samlet set er hyppigheden af lækage og ballooning samt graden af hudproblemer afgørende for om en stomiopereret har mulighed for at leve et liv med høj livskvalitet.

Boks 1 Lækage, ballooning og hudproblemer

Lækage opstår ved utilstrækkelig kontakt mellem den stomiopereredes hjælpemiddel og huden. Lækage kan føre til hudproblemer, behov for tøjskift, vask omkring stomien og en lavere grad af social aktivitet.

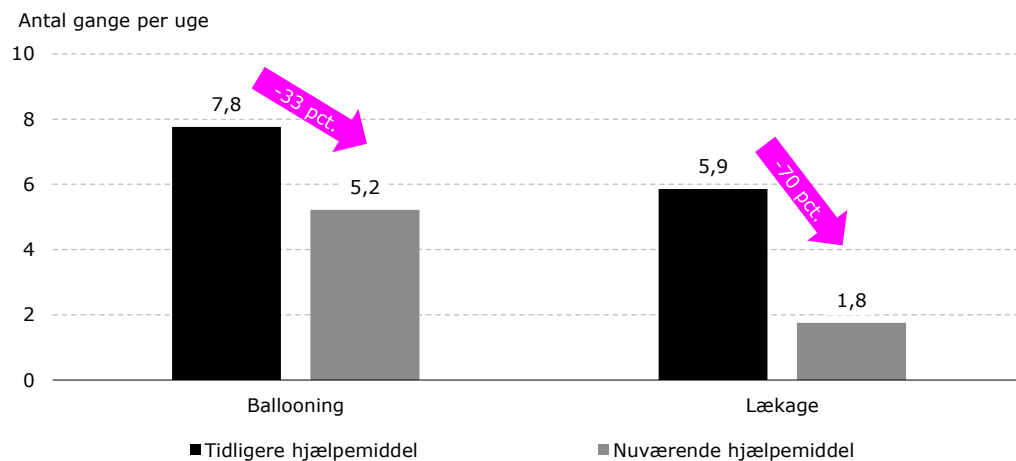
Ballooning betyder, at stomiposen fyldes med luft indefra uden, at luften kan komme ud igennem posens filter. Eksempelvis fordi væske stopper filteret. Ballooning kan i sig selv føre til lækage, men også til afbrudt nattesøvn og gør stomiposen synlig under tøjet for andre omkring den stomiopererede.

Hudproblemer opstår typisk omkring stomien, og kan blandt andet skyldes hyppige lækager. Hudproblemerne kan blandt andet udvikle sig til smerter og sår dannelse og være plejekrævende, hvis årsagerne ikke adresseres. Stomiopererede der hyppigt oplever lækager mellem hud og klæber, der sidder mellem posen og maveskinnet, kan få hudproblemer, som ofte gør at klæberen ikke kan fæstne til huden, hvilket er starten på en ond cirkel.

Kilde: Copenhagen Economics på baggrund af coloplast.co.uk

Vores undersøgelse viser, at stomiopererede oplever store reduktioner i graden af gener, når de på eget initiativ skifter hjælpemiddel. Med reduktion af gener skal forstås niveauet af gener ved de stomiopereredes nuværende hjælpemiddel i forhold til niveauet ved det seneste tidligere hjælpemiddel. Vi har spurgt til det seneste skift, hvis den stomiopererede har angivet at have skiftet hjælpemiddel mindst én gang inden for de seneste fem år. Skiftet kan således være udtryk for at være gået bort fra et hjælpemiddel, der har fungeret dårligt, eller blot et skift i håb om en marginal forbedring. Derudover bliver skift af hjælpemiddel løbende relevant for stomiopererede. Dels som følge af at de stomiopererede ændrer kropsform og bevægelsesmønstre over tid, dels som følge af løbende forbedringer og innovation i udbuddet af stomihjælpemidler. Udviklingen i gener fra før til efter skift af hjælpemiddel kan ses i Figur 1.1.

Figur 1.1 Færre gener ved bedre produktmatch

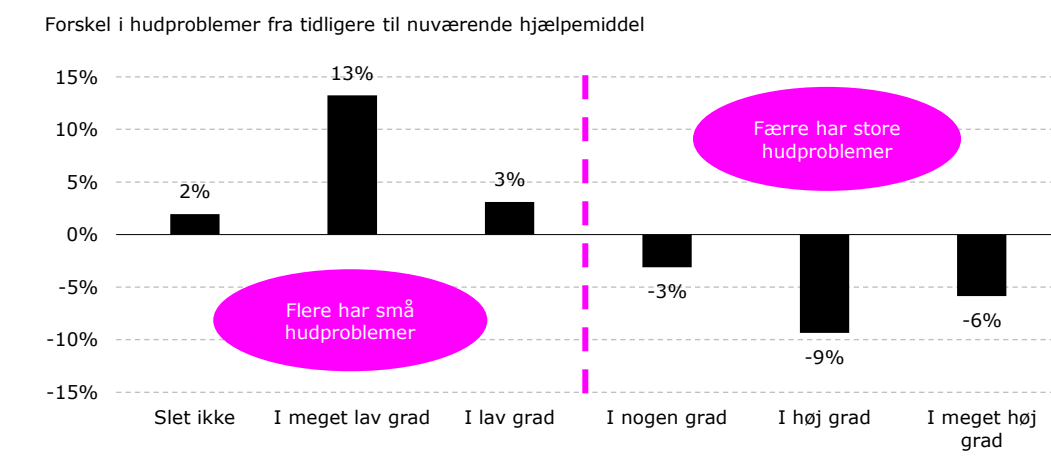

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Tænk på den seneste måned. Hvor mange gange i den seneste måned har du oplevet følgende gener pga. din stomi (indtast antal gange)?* og *Tænk på en typisk måned med dit tidligere stomihjælpemiddel. Hvor mange gange oplevede du følgende gener på grund af din stomi (indtast antal)?* Forskellene mellem tidligere og nuværende produkter er statistisk signifikante på et 1 pct. signifikansniveau. Respondenter der har angivet mere end 30 gange hhv. lækage eller ballooning pr. uge er sorteret fra. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 245 respondenter vedr. ballooning og 252 vedr. lækage.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Markante reduktioner gør sig ligeledes gældende for graden af hudproblemer ved skift af stomihjælpemiddel. Stomiopererede oplever i gennemsnit en lavere grad af hudproblemer med deres nuværende end deres tidligere hjælpemiddel. Der er 13 pct. flere af de stomiopererede, der angiver at opleve hudproblemer *i meget lav grad*, mens 9 pct. færre oplever hudproblemer *i høj grad*, hvilket er en væsentlig forbedring og peger på, at de havde et dårligere produktmatch med deres tidligere hjælpemidler, jævnfør Figur 1.2.

Figur 1.2 Lavere grad af hudproblemer ved bedre produktmatch

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *I hvilken grad oplever du hudproblemer pga. din stomi?* og *I hvilken grad oplevede du hudproblemer, da du brugte dit tidligere stomihjælpemiddel?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 257 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Samlet set viser den gennemførte undersøgelse, at den brede adgang til stomihjælpemidler, og til at skifte til et produkt der matcher bedre, giver færre gener og dermed mulighed for højere livskvalitet blandt de stomiopererede.

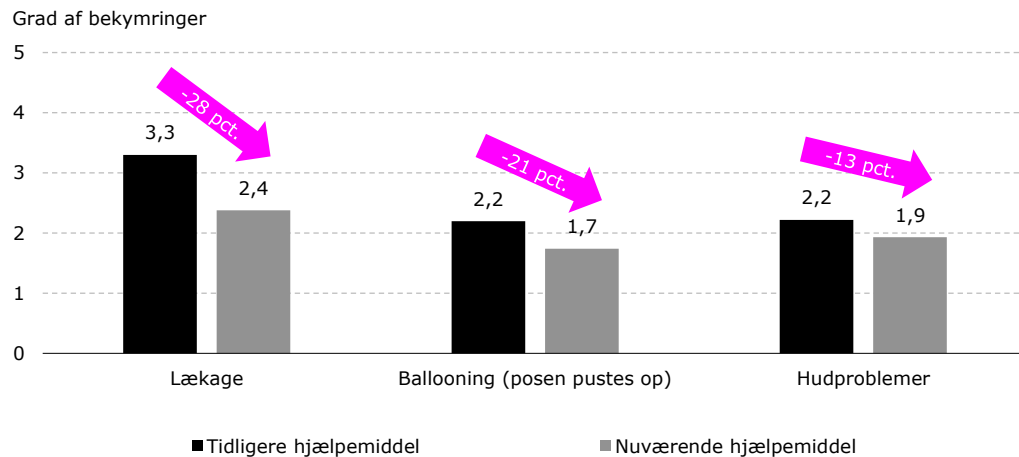
1.2 Bekymringer

En ting er i hvilken grad stomiopererede oplever forskellige gener i forbindelse med deres stomi. Noget andet er i hvilken grad de bekymrer sig om generne. Og det er især bekymringer, der har indflydelse på adfærd og på om man som stomiopereret begrænser sig selv på grund af stomien.

En stomiopereret kan godt opleve relativt hyppige lækager uden at bekymre sig nærværdigt om det. Og omvendt kan en anden stomiopereret kun i yderst begrænset omfang opleve lækage, men på grund af bekymringer om samme undlade at foretage sig en række aktiviteter. Det kan blandt andet være i forhold til at søge et bestemt job, dyrke sport, rejse eller indgå i sociale relationer. Samme overvejelser kan gøres for andre gener såsom ballooning og hudproblemer.

Skift af hjælpemiddel giver de stomiopererede anledning til at bekymre sig mindre om lækage, ballooning og hudproblemer, jf. Figur 1.3. Reduktionen af bekymringerne er størst for lækage, hvilket kan hænge sammen med den store reduktion på 70 pct. i antallet af faktiske oplevede lækager som beskrevet ovenfor.

Figur 1.3 Færre bekymringer ved bedre produktmatch

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *I hvilken grad bekymrer du dig om følgende mulige gener fra din stomi?* og *I hvilken grad bekymrede du dig om følgende mulige gener fra din stomi, da du brugte dit tidligere hjælpemiddel?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 257 respondenter. Skalaen gik fra *slet ikke* =0 til *meget høj grad* =5. Forskellene fra tidligere til nuværende hjælpemiddel er statistisk signifikante på et 1 pct. signifikansniveau.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Et godt produktmatch betyder således ikke bare, at stomiopererede oplever færre gener i forbindelse med deres stomi, men også at de bekymrer sig mindre om generne. Det er således tydeligt, at det brede udvalg af hjælpemidler bidrager positivt til de stomiopereredes livskvalitet.

Kapitel 2

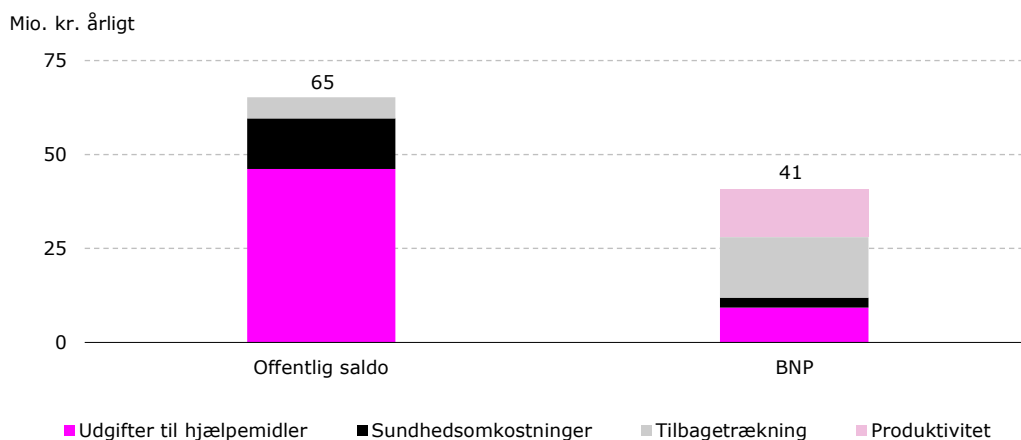
Samfundsøkonomi

I dette kapitel præsenterer vi den samfundsøkonomiske betydning af, at stomiopererede har adgang til et bredt produktudvalg. Sammenhængen fra det brede produktudvalg og mulighederne for et godt produktmatch til samfundsøkonomi går gennem fire kanaler som er udgifter til hjælpemidler, sundhedsmkostninger, tilbagetrækning og produktivitet. Vi gennemgår de fire kanaler fra godt produktmatch til samfundsøkonomiske effekter hver for sig.

2.1 Produktmatch

De samlede effekter af den nuværende mulighed for at opnå et godt produktmatch giver en forbedring af den offentlige saldo på 65 mio. kr. og en stigning i strukturelt BNP på 41 mio. kr. jævnfør Figur 2.1.

Figur 2.1 Gevinster ved godt produktmatch

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Mens den offentlige saldo³ er udtryk for det årlige overskud eller underskud på de offentlige budgetter eller finanser, er BNP et udtryk for den velstand der årligt skabes i Danmark⁴. Det vil med andre ord sige, at de offentlige budgetter er 65 mio. kr. sundere, og at der i Danmark hvert år skabes 41 mio. kr. mere i velstand, end det ville have været tilfældet, hvis stomiopererede ikke havde den nuværende brede adgang til hjælpemidler.

³ Effekterne på den offentlige saldo i denne rapport kan opfattes som ændringer i det strukturelle niveau for saldoen.

⁴ BNP er det mest almindelige mål for skabelsen af velstand i et land, og BNP pr. indbygger er således det mest udbredte mål for hvor rigt et land er. Der er løbende debat om fordele og ulemper ved at anvende BNP som mål for velstand, og andre mål har været foreslået. Da BNP er det mest anvendte og sammenlignelige mål for velstand anvendes det i denne rapport. Dette er i tråd med tilgangen i fx det danske Finansministerium.

Det er først og fremmest ændringen i udgifter til stomihjælpemidler, som trækker effekten på den offentlige saldo, mens særligt tidlig tilbagetrækning medvirker til at styrke BNP. Både udgifter til hjælpemidler, sundhedsomkostninger, tidlig tilbagetrækning og produktivitet trækker i samme retning og bidrager til at styrke de offentlige finanser og velstanden i Danmark.

Den samlede samfundsøkonomiske effekt stammer fra de ovennævnte fire kanaler, der igen kan underopdeles i delbidrag fra forskellige kilder, jf. Tabel 2.

Tabel 2 Udspecificering af den samfundsøkonomiske effekt

	Offentlig saldo, mio. kr. årligt	BNP, mio. kr. årligt
Reducerede udgifter til hjælpemidler	46	9
Poser i 2-dels produkter	3	1
Plader i 2-dels produkter	15	3
1-dels produkter	28	6
Sundhedsomkostninger	14	3
Besøg hos stomisygeplejerske til vejledning/samtale	6	1
Besøg hos stomisygeplejerske til behandling	8	2
Tilbagetrækning	6	16
Produktivitet	-	13
I alt	65	41

Note: "-" angiver at der ikke er indregnet en effekt. Bemærk at resultaterne kan afvige på grund af afrundinger.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

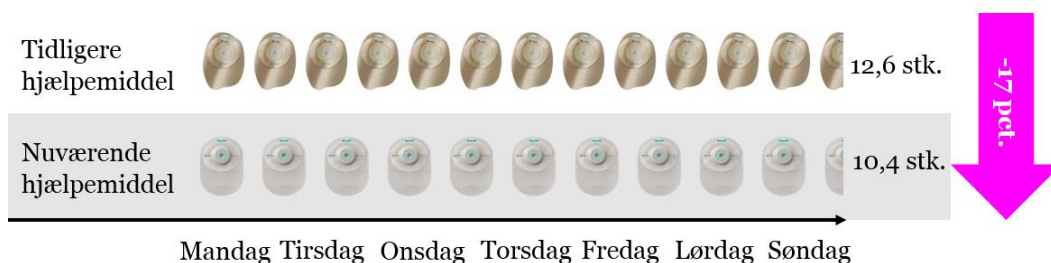
Alle kanaler understøtter, at det brede produktudvalg for stomiopererede har en positiv samfundsøkonomisk effekt. I nærværende undersøgelse har nogle delbidrag under de enkelte kanaler dog vist sig ikke at kunne relateres til en statistisk signifikant forskel mellem de stomiopereredes nuværende og tidligere hjælpemiddel. Det er eksempelvis tilfældet for antallet af sygedage og besøg hos egen læge, hvorfor disse er udeladt af tabellen ovenfor. De fremgår dog i rapportens kapitel 3, hvor vi har beskrevet beregningerne bag resultaterne i detaljer.

Nedenfor gennemgår vi betydningen af hvert af de fire hovedområder begyndende med udgifter til hjælpemidler.

2.2 Udgifter

Når stomiopererede finder et godt produktmatch falder deres forbrug af hjælpemidler. Det skyldes blandt andet et fald i antallet af lækager, der i sig selv får de stomiopererede til at sætte en ny stomipose på. I Figur 2.2 ses et eksempel på forbruget af 1-delshjælpemidler. Der er tale om et fald på 17 pct. fra 12,6 til 10,4 stk. per uge fra det tidligere til det nuværende hjælpemiddel. Ikke fordi de stomiopererede får udleveret færre hjælpemidler eller på anden vis bliver begrænset i deres forbrug, men fordi de selv vælger at beholde den enkelte pose på lidt længere, når der alligevel ikke er komplikationer eller gener.

Figur 2.2 Forbrug af 1-delshjælpemidler over en uge

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

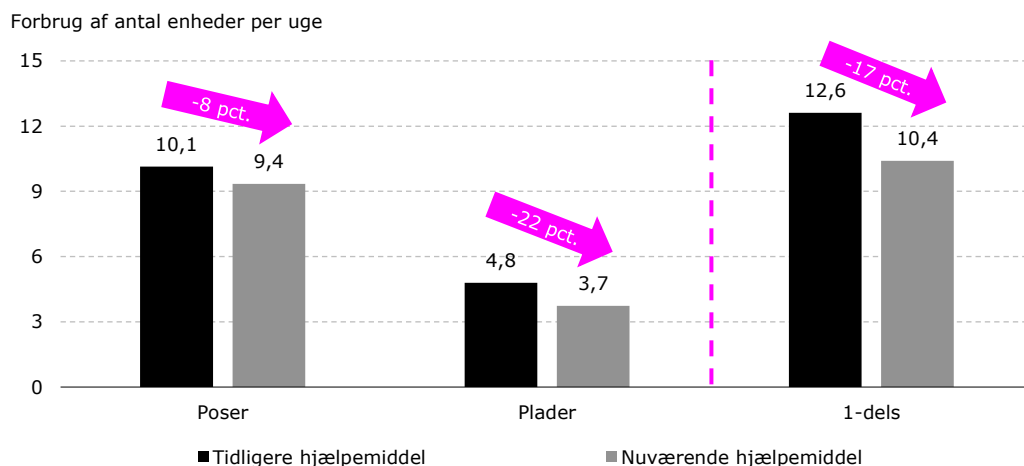
For 1-delshjælpemidler gælder det, at posen og pladen, der sidder mellem posen og maveskinnet, hænger sammen i én enhed. I tillæg til 1-delshjælpemidler findes der hjælpemidler i to dele, hvor poser og plader er separate enheder. Adgangen til såvel 1-delshjælpemidler som hjælpemidler i to dele er én dimension af det brede produktudvalg.

Når der er længere imellem at de stomiopererede sætter et nyt 1-delshjælpemiddel eller en ny 2-dels stomipose eller plade på, opnår kommunerne en besparelse, da de afholder udgifterne til at anskaffe hjælpemidler. Og den besparelse kunne ikke nødvendigvis være opnået uden et bredt udvalg af hjælpemidler⁵.

De reduktioner i forbruget, som de stomiopererede har oplevet ved at skifte fra deres tidligere til deres nuværende hjælpemiddel løber generelt op i 10-20 pct. jævnfør Figur 2.3.

⁵ Det lægges her til grund at priserne på det enkelte produkt er uafhængige af bredden i udvalget af hjælpemidler.

Figur 2.3 Lavere forbrug af hjælpemidler ved godt produkt-match

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvor stort er dit gennemsnitlige ugentlige forbrug af stomihjælpemidler (indtast antal)?* og *Hvor stort var dit tidligere gennemsnitlige ugentlige forbrug af dine tidligere stomihjælpemidler (indtast antal)?* Respondenterne blev delt op forud for spørgsmålene afhængigt af om de bruger et 2-delshjælpemiddel, hvor poser og plader er selvstændige produkter eller et 1-dels-hjælpemiddel, hvor pose og plade hænger sammen. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 192 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

De største reduktioner drives af 1-delshjælpemidler. Det hænger sammen med den store reduktion på 2,2 produkter pr. uge, at stykprisen på 1-delshjælpemidler er højere end på de enkelte dele i et 2-delshjælpemiddel og, at brugerundersøgelsen blandt stomiopererede viser at knap 2 ud af 3 stomiopererede anvender 1-delshjælpemidler.

Bidragene til den samfundsøkonomiske effekt for hver af produkttyperne kan ses i Tabel 3 herunder. Den offentlige saldo og BNP bliver styrket med henholdsvis 46 og 9 mio. kr. årligt ved, at stomiopererede har et lavere produktforbrug pga. et godt produktmatch. Den største del af gevinsterne for de offentlige finanser ved at tilbyde stomiopererede det brede udvalg af hjælpemidler har således afsæt i produktforbruget.

Tabel 3 Udspecificering af udgifter til hjælpemidler

	Offentlig saldo, mio. kr. årligt	BNP, mio. kr. årligt
Udgifter til hjælpemidler	46	9
Poser i 2-dels produkter	3	1
Plader i 2-dels produkter	15	3
1-dels produkter	28	6

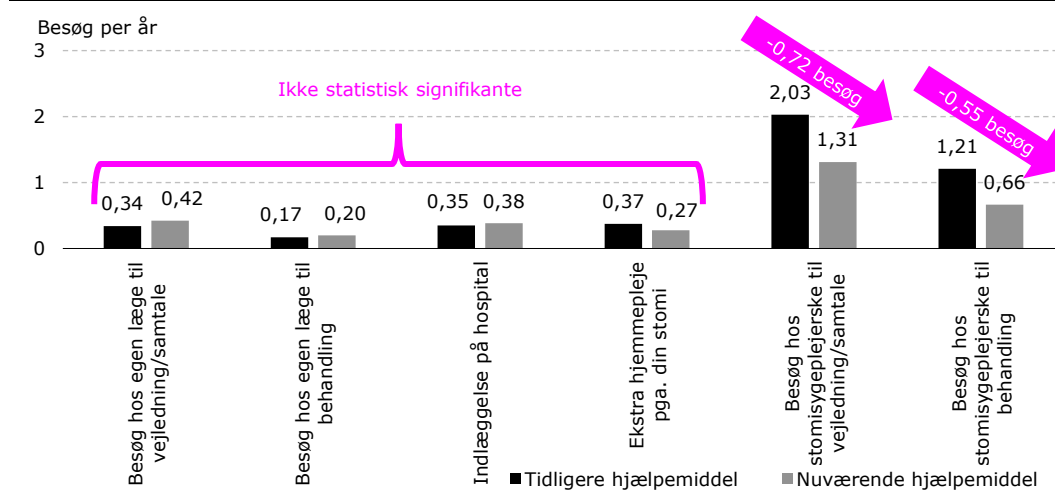
Kilde: Bemærk at resultaterne kan afvige på grund af afrundinger.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

2.3 Sundhedsvæsenet

Et godt produktmatch betyder, at stomiopererede trækker mindre på sundhedsvæsenet. Stomiopereredes træk på sundhedsvæsenet i forbindelse med deres stomi sker især hos de specialiserede stomisygeplejersker på landets stomiklinikker. En konsultation kan handle om vejledning i brug eller skift af hjælpemidler, ligesom den kan handle om behandling af hudproblemer eller andre komplikationer på stomien. Undersøgelsen viser, at stomiopererede har reduceret deres antal af kontakter til stomisygeplejersker til vejledning og behandling med omkring én kontakt hvert andet år med deres nuværende i forhold til deres tidligere hjælpemiddel. Det viser Figur 2.4, der også viser at forbruget af en række andre sundhedsydelser er uafhængigt af produktmatch⁶.

Figur 2.4 Mindre sundhedstræk ved godt produktmatch

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvor mange gange over det seneste år har du været i kontakt med sundhedsvæsenet pga. din stomi?* og *Tænk på et år med dit tidligere stomihjælpemiddel. Hvor mange gange var du i kontakt med sundhedsvæsenet pga. din stomi?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 251 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Ud over ændringerne i antallene af besøg hos en stomisygeplejerske til henholdsvis vejledning/samtale og til behandling, er der ikke statistisk signifikante forskelle mellem de stomiopereredes sundhedstræk med deres nuværende og tidligere hjælpemiddel. Det er forventeligt, da stomiopereredes kontakt til sundhedsvæsenet i forbindelse med deres stomi primært foregår hos de specialiserede stomisygeplejersker. Den samfundsøkonomiske effekt af et lavere sundhedstræk på offentlig saldo og BNP er henholdsvis 14 og 3 mio. kr., jf. Tabel 4.

⁶ Forskellene i sundhedstræk fra tidligere til nuværende hjælpemiddel er ikke statistisk signifikante på et 5 pct. signifikansniveau, når det gælder besøg eller behandling hos egen læge, indlæggelse på hospital eller hjemmepleje pga. stomien.

Tabel 4 Udspecificering af sundhedstræk

	Offentlig saldo, mio. kr. årligt	BNP, mio. kr. årligt
Sundhedsomkostninger	14	3
Besøg hos stomisygeplejerske til vejledning/samtale	6	1
Besøg hos stomisygeplejerske til behandling	8	2

Note: Bemærk at resultaterne er afrundede.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

2.4 Produktivitet

Et godt produktmatch leder til, at stomiopererede kan opretholde en højere produktivitet på deres arbejde. Det kommer sig af, at et godt produktmatch giver anledning til færre forstyrrelser af stomiopereredes nattesøvn, så de oftere kan møde friske op.

Nedenstående Figur 2.5 viser til venstre, at stomiopererede i gennemsnit får forstyrret deres nattesøvn på grund af deres stomi 5-6 gange om ugen, hvilket typisk skyldes ballooning. Det betyder omvendt, at stomiopererede kun sover igennem 1-2 gange om ugen. Der sker en forbedring ved skift til det nuværende hjælpemiddel i form af, at de stomioperede i gennemsnit sover uforstyrret en halv nat per uge mere end med deres tidligere hjælpemiddel⁷.

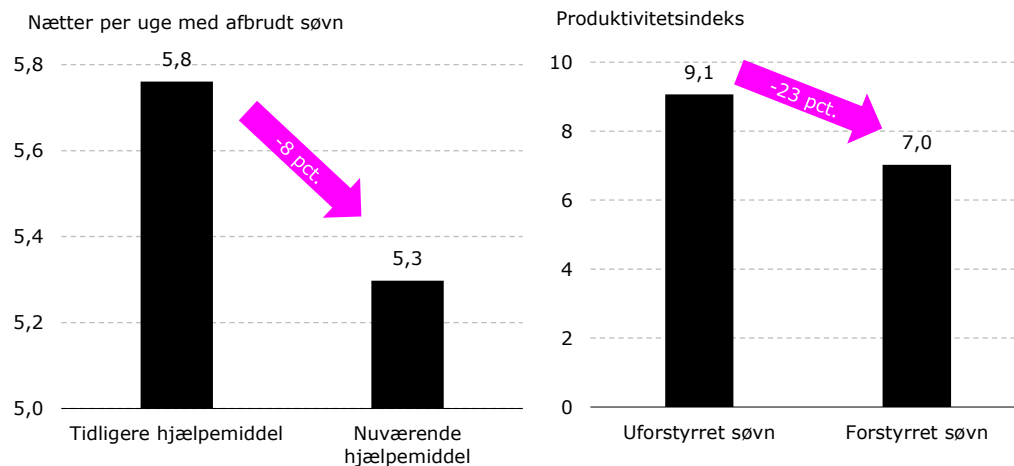
I højre side af figuren fremgår de stomiopereredes produktivitet efter en nat henholdsvis med og uden uforstyrret søvn og forskellen viser, at produktiviteten falder med 23 pct. på dage efter en forstyrret nattesøvn.

Stomiopereredes brede adgang til hjælpemidler bidrager således positivt til deres produktivitet, hvilket giver sig udslag i en samfundsøkonomisk effekt på BNP, der beløber sig til 13 mio. kr. om året.⁸

⁷ Sammenhængen mellem produktivitet og søvn er studeret i eksempelvis G. Kobelt (2002) Productivity, vitality and utility in a group of healthy professionally active individuals with nocturia, Rockwool Fondens Forskningsenhed (2011) A-mennesker tjener mere end B-mennesker og Sonia Ancoli-Israel (2010) The effect of nocturia on sleep.

⁸ Vi opgør effekten fra produktivitet på den offentlige saldo til nul på grund af Baumol-effekten. Den tilsiger, at de offentlige finanser er uafhængige af produktivtætsændringer fordi offentlige lønninger og overførsler følger udviklingen i den private sektor på langt sigt.

Figur 2.5 Højere produktivitet ved uafbrudt nattesøvn

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød (venstre) *Oplever du at din nattesøvn bliver afbrudt pga. din stomi*, og hvis ja, så *Hvor mange nætter per uge bliver din nattesøvn afbrudt af gener i forbindelse med din stomi?* Og tilsvarende spørgsmål for tidligere hjælpemiddel (højre) *Forestil dig dagen efter en nat med god søvn uden afbrydelser pga. af din stomi. Hvor godt løser du dine opgaver på arbejdet på sådan en dag? Angiv dit svar på en skala fra 0-10, hvor 10 er den perfekte og fremragende præstation* og *Forestil dig en typisk dag efter en nat med afbrydelser af din søvn pga. din stomi. Hvor godt løser du dine opgaver på arbejdet på sådan en dag? Angiv dit svar på en skala fra 0-10, hvor 10 er den perfekte og fremragende præstation*. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figurerne bygger på besvarelser fra hhv. 121 (venstre) og 112 respondenter (højre).

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Et godt produktmatch medfører også, at stomiopererede er mere tilbøjelige til at tage jobs, der kræver fysisk anstrengelse, at man opholder sig i forsamlinger eller har rejseaktivitet, jævnfør Figur 2.6.

Figur 2.6 Adfærd på arbejdsmarkedet ved godt produktmatch

Note: En detaljeret gennemgang af respondenternes svar vedrørende adfærd fremgår af bilag A.2.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Den øgede fleksibilitet giver anledning til en positiv samfundsøkonomisk effekt fordi de stomiopereredes fleksibilitet gør det mere sandsynligt, at de får det job, hvor de har den højeste mulige løn, hvilket på langt sigt afspejler, at de også har den højeste mulige produktivitet. Dette er en af årsagerne til at fleksibilitet på arbejdsmarkedet også tilskyndes på andre måder, eksempelvis gennem befordringsfradrag, der kan få arbejdstagerne til at være villige til at rejse længere efter det helt rigtige job.

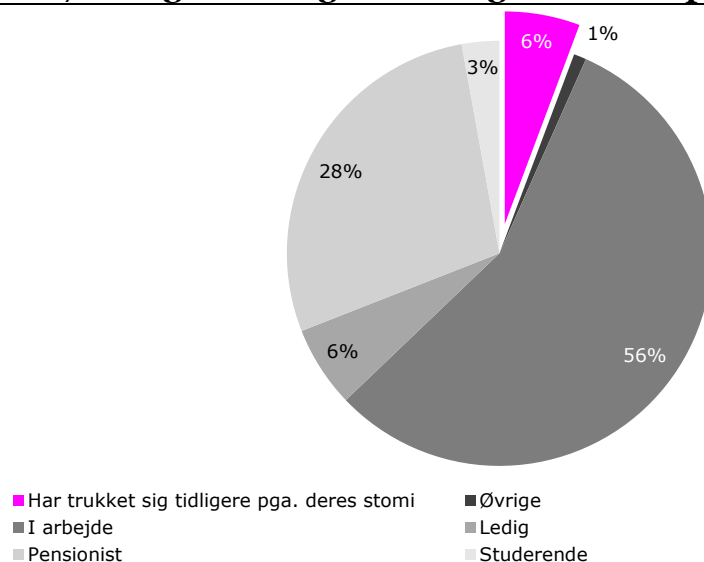
Effekten på de stomiopereredes produktivitet er ikke kvantificeret i denne rapport, da vi ikke kender til hvor meget lavere deres løn og dermed produktivitet ville have været, hvis de ikke havde været fleksible på grund af et godt produktmatch. Men det ville ikke desto mindre trække i retning af, at de samfundsøkonomiske gevinster er endnu større.

2.5 Tilbagetrækning

Stomiopererede trækker sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end den danske befolkning set over et. Det betyder, at nogle stomiopererede i den arbejdsdygtige alder er uden for arbejdsmarkedet og dermed med høj sandsynlighed er på en eller anden form for indkomstoverførsel i stedet for at være i beskæftigelse og bidrage til samfundsøkonomien. Det er især stomiopererede med betydelige gener i forbindelse med deres stomi, der vælger at trække sig tidligt fra arbejdsmarkedet. Derfor er adgang til et bredt udvalg af stomihjælpemidler et værktøj, der bidrager til at give stomiopererede bedre muligheder for at være selvforsørgende og forblive i beskæftigelse indtil den generelle pensionsalder.

Figur 2.7 herunder viser beskæftigelsesstatus for de stomiopererede i den arbejdsdygtige alder. I denne gruppe er det 6 pct. af de stomiopererede, som har trukket sig tidligt tilbage fra arbejdsmarkedet på grund af deres stomi.

Figur 2.7 Tidligere tilbagetrækning for stomiopererede

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvor mange år tidligere end du egentligt ville forlod du arbejdsmarkedet på grund af din stomi? Og Hvad er din primære beskæftigelse?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 210 respondenter. Figuren omfatter kun stomiopererede i den arbejdsdygtige alder fra 18 til 63 år, der er den effektive pensionsalder i Danmark.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch og OECD (2015) Pensions at a glance

De stomiopererede, der trækker sig tidligt fra arbejdsmarkedet på grund af deres stomi, gør det i gennemsnit 7 år tidligere end de ellers ville. Hvis det gode produktmatch konservativt anslås til at betyde, at de stomiopererede der trækker sig tidligt på grund af deres stomi, gør det bare ét år senere end ved et dårligere produktmatch, så er den samfundsøkonomiske gevinst på den offentlige saldo og BNP på henholdsvis 6 og 18 mio. kr.

Opsummering

Vi har nu gennemgået værdien af, at stomiopererede har adgang til et bredt udvalg af hjælpemidler. Værdien består dels af mulighed for højere livskvalitet blandt de stomiopererede og dels af et positivt samfundsøkonomisk bidrag. I en offentlig optik vil det sige, at 1 kr. brugt på at tilbyde et bredt udvalg af stomihjælpemidler ikke er lig med en forværring af de offentlige budgetter på 1 kr. I bilag A nedenfor præsenterer vi de data og beregninger, der ligger til grund for analysernes resultater.

Bilag A

Data og beregninger

Dette bilagskapitel præsenterer datas relevans og repræsentativitet for respondenterne til den undersøgelse, der er gennemført i forbindelse med nærværende analyse. Derudover gennemgås undersøgelsens beregninger, der leder frem til analysens konklusioner.

A.1 Data

Copenhagen Economics har i samarbejde med Coloplast Danmark og Stomiforeningen COPA, der varetager interesser for stomi- og reservoiropererede i Danmark, udarbejdet og gennemført undersøgelsen. Undersøgelsen er sendt ud til omkring 1.200 medlemmer af Stomiforeningen COPA, ligesom undersøgelsen har kunnet tilgås via COPAs hjemmeside.

I undersøgelsens første spørgsmål bliver respondenterne spurgt til, om de selv har stomi for at sikre, at alle svar kommer fra stomiopererede. Ud af de 1.200 medlemmer af Stomiforeningen COPA, som har modtaget undersøgelsen per e-mail, har 540 stomiopererede respondenter fuldført ved at besvare alle spørgsmål. Det betyder, at undersøgelsen har haft en svarandel på 45 pct. Respondenterne har haft mulighed for at deltage i en lodtrækning om ét af fem gavekort med en værdi af 500 kr. ved at deltage i undersøgelsen. Dataindsamlingen har fundet sted i perioden 2.-9. juni 2016.

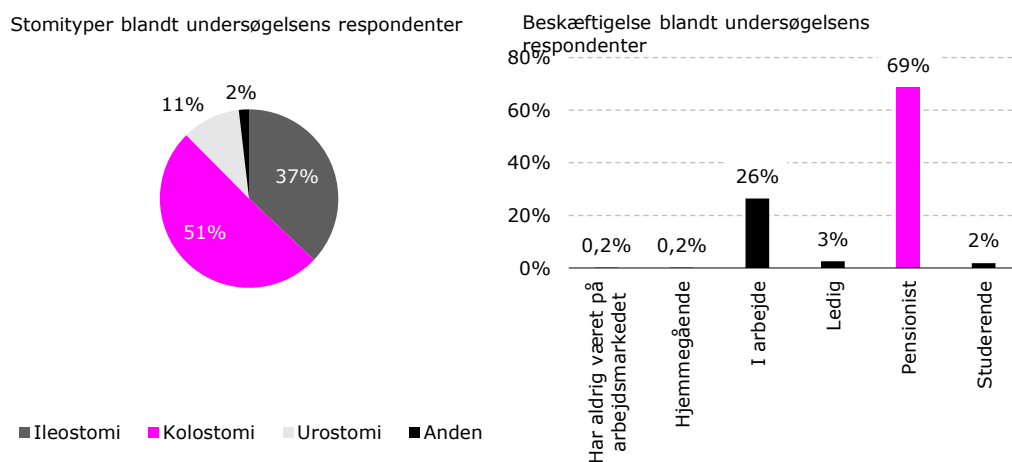
I undersøgelsen har respondenternes svar angående beskæftigelsesstatus og, hvorvidt de har skiftet hjælpemiddel inden for de seneste fem år været afgørende for hvilke spørgsmål de er blevet stillet. Det er således kun respondenter i arbejde, der er blevet præsenteret for spørgsmål om eksempelvis deres adfærd på arbejdsmarkedet, ligesom det kun er respondenter der har skiftet hjælpemiddel, som er blevet bedt om at angive oplysninger om deres nuværende og tidligere hjælpemiddel. Undersøgelsen indeholder i alt 64 spørgsmål, men på grund af de førnævnte opdelinger, har ingen respondenter svaret på alle spørgsmål eftersom ikke alle spørgsmål har været relevante for hver respondent.

Respondenterne er i undersøgelsen blevet spurgt til en række baggrundsvARIABLE med henblik på at skabe overblik over respondentgruppens repræsentativitet for stomioperede i Danmark. Vi vurderer, at den opnåede stikprøve har en fornuftig repræsentativitet for gruppen af stomiopererede i Danmark, og resultaterne fra baggrundsspørgsmålene er afleveret herunder.

De mest udbredte typer af stomi blandt undersøgelsens respondenter er kolostomi og ileostomi, hvilket er åbninger til henholdsvis tyk- og tyndtarmen. Derudover angiver et mindretal at have urostomi, hvilket er en urinafledning, eller andre typer af stomi. Godt to tredjedele af respondenterne angiver at være pensionister og hver fjerde at være i arbejde.

Beskæftigelsesstatus og stomityper blandt respondentgruppens fremgår af nedenstående Figur A.1.

Figur A.1 Stomitype og beskæftigelse

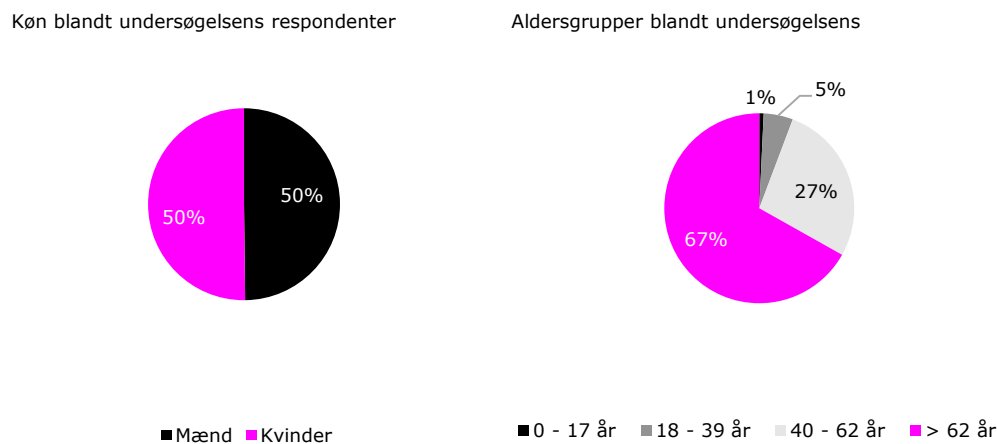

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvilken type stomi har du?* og *Hvad er din primære beskæftigelse?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 540 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Der er i respondentgruppen en stor overvægt af ældre over 62 år, hvilket hænger naturligt sammen med den høje andel af pensionister. Derudover er der en lige fordeling mellem kønnene. Begge dele kan ses på Figur A.2.

Figur A.2 Køn og alder

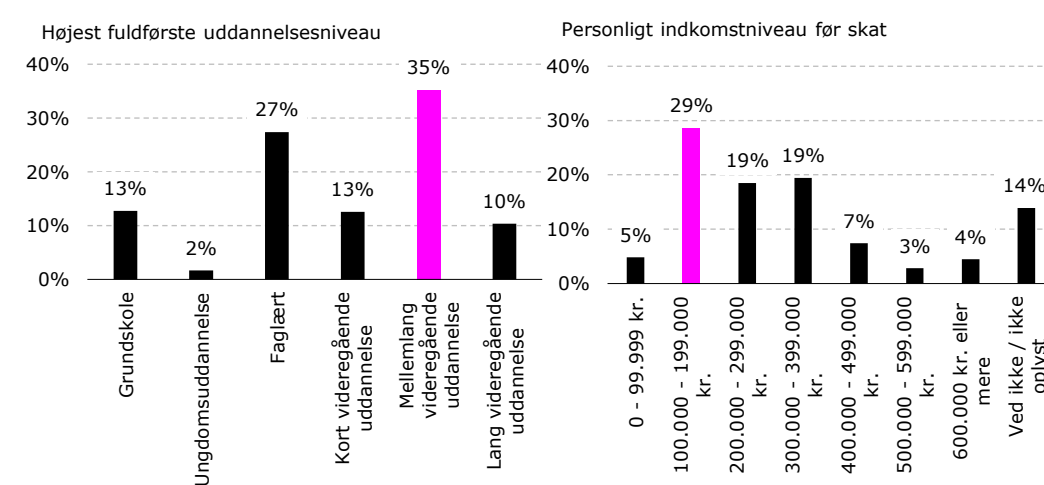

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvad er dit køn?* og *Hvad er din alder (vælg din alder i år)?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 540 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Fordelingen af respondenternes højeste fuldførte uddannelses- og indkomstniveauer fremgår af Figur A3. De hyppigste uddannelsesniveauer blandt respondenterne er mellem-lange videregående uddannelser og dernæst faglærte. Det hyppigste 100.000-kroners indkomstinterval er 100-200.000 kr., mens der også er mange i intervallerne op til årsindkomster på op til 400.000 kr. Også dette stemmer fint overens med, at en stor andel af respondenterne er pensionister.

Figur A.3 Uddannelsesniveau og indkomst

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvad er dit højeste fuldførte uddannelsesniveau?* og *Hvad er din personlige årlige indkomst før skat?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 540 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

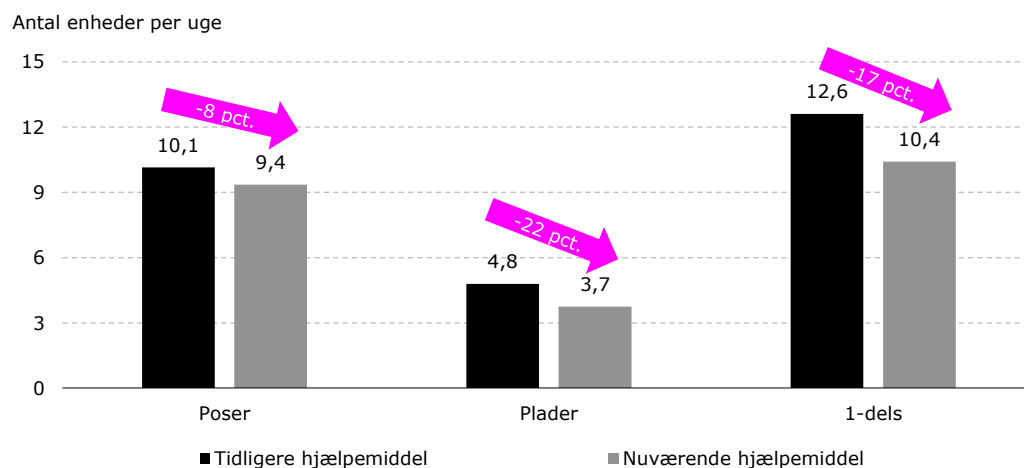
A.2 Beregninger

I dette afsnit gennemgår vi deltaljerne i de beregninger, der ligger til grund for vores vurderinger af de samfundsøkonomiske effekter af, at de stomiopererede har adgang til et bredt udvalg af hjælpemidler.

Udgifter til stomihjælpemidler

Adgangen til et bredt udvalg af stomihjælpemidler medfører at den enkelte stomiopererede bruger færre produkter fordi skift, eksempelvis på grund af at lækage eller ballooning forekommer mindre ofte, jævnfør Figur A.4. Dette giver en besparelse for kommunerne fordi udgifterne til indkøb af hjælpemidler falder tilsvarende med forbruget.

Figur A.4 Lavere forbrug af hjælpemidler ved godt produkt-match

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvor stort er dit gennemsnitlige ugentlige forbrug af stomihjælpemidler (indtast antal)?* og *Hvor stort var dit tidligere gennemsnitlige ugentlige forbrug af dine tidligere stomihjælpemidler (indtast antal)?* Respondenterne blev delt op forud for spørgsmålene afhængigt af om de bruger et 2-delshjælpemiddel, hvor poser og plader er selvstændige produkter eller et 1-dels-hjælpemiddel, hvor pose og plade hænger sammen. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 192 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Besparelsen for kommunerne er beregnet for tre produktkategorier: 1-dels hjælpemidler, poser og plader (de sidste to udgør tilsammen et stomihjælpemiddel). Besparelsen afhænger af prisen på hjælpemidlerne, som fremgår af Tabel A.1.

Tabel A.1 Listepreiser på stomihjælpemidler

	Beskrivelse	Pris/stk.	Pris/æske	Antal i æske	Kilde
1-dels	COLOPLAST SenSura Mio lukket pose - Neutral Grå	51,1	1.533	30	https://www.hardam-shop.dk/coloplast-sensura-mio-lukket-pose-neutral-graa/
	WELLAND Aurum, lukket pose	47,0	1.410	30	https://www.hardam-shop.dk/welland-aurum-lukket-pose/
	HOLLISTER MODERMA FLEX Lukket	54,5	1.634	30	https://www.hardam-shop.dk/hollister-moderma-flex-lukket-pose/
	Gennemsnit for 1-dels	50,9	-	-	-
2-dels pose	COLOPLAST SenSura click, 2-dels lukket pose	25,1	754	30	https://www.hardam-shop.dk/coloplast-sensura-click-2-dels-lukket-pose/
	HOLLISTER CONFORM 2 Lukket	23,8	715	30	https://www.hardam-shop.dk/hollister-conform-2-2-dels-lukket-pose/
	WELLAND Aurum 2, 2-dels lukket Pose	25,5	765	30	https://www.hardam-shop.dk/welland-aurum-2-2-dels-lukket-pose/
	Gennemsnit for 2-dels poser	24,8	-	-	-
2-dels plade	COLOPLAST SenSura Flex plade Xpro	99,1	991	10	https://www.hardam-shop.dk/coloplast-sensura-flex-plade-xpro/
	HOLLISTER CONFORM 2 FlexWear plade m/klæbekant	96,8	484	5	https://www.hardam-shop.dk/hollister-conform-2-flexwear-plade-mklaebekant/
	WELLAND Aurum 2 plade	92,8	464	5	https://www.hardam-shop.dk/welland-aurum-2-plade/
	Gennemsnit for 2-dels plader	96,2	-	-	-

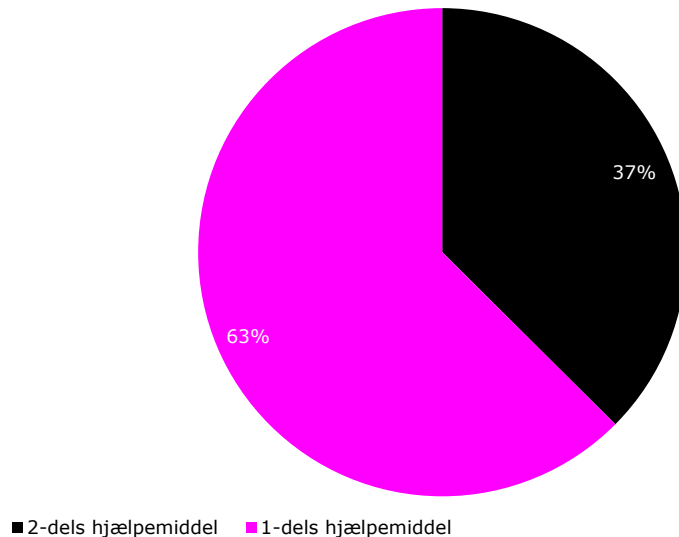
Note: De viste produkter er udvalgt som repræsentative for hver sin produktkategori med hensyn til listepreiser uden rabat.

Kilde: Priseksempler fra forhandleren www.hardam-shop.dk pr. 30. juni 2016.

De viste priser er listepreiser og det er velkendt at disse er markant højere end de priser, der faktisk betales, når stomihjælpemidlerne købes gennem kommunale udbud. For at tage højde for de rabatter der gives i disse udbud, er der fratrasket 30 pct. herfra således, at den indregnede pris udgør 70 pct. af listepreisen.

Det fremgår, at priserne på én plade og én pose er betydeligt højere end for et 1-dels produkt. Økonomien i at bruge 2-delsprodukter er altså afhængig af, at den omkostnings-tunge del, pladen, kan bruges i længere tid end poserne. Den samlede besparelse afhænger endvidere af hvor mange, der bruger henholdsvis 1- og 2-delsprodukter som fremgår af Figur A.5.

Figur A.5 Forbrug af stomihjælpemidler

Note: Et mindre antal personer, der har angivet at deres stomihjælpemiddel hverken er 1- eller 2-dels indgår ikke i beregningen. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 251 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Den samlede besparelse ved ændringerne i forbruget af hjælpemidler for alle 11.000 stomiopererede er beregnet for hver af de tre typer ud fra nedenstående ligning (her vist for 1-dels produkter):

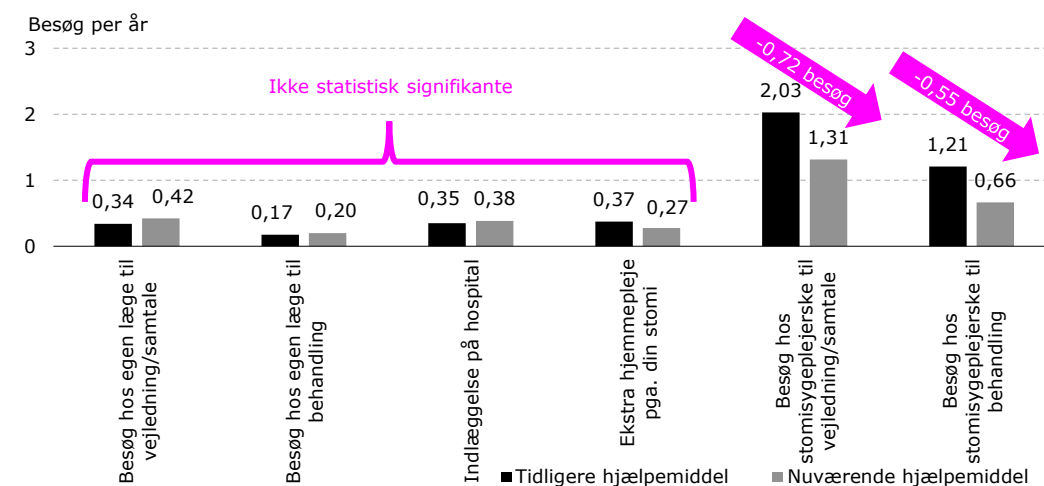
$$\begin{aligned} \text{besparelse} &= \text{ændring i forbrug af hjælpemidler pr. uge} * 52 \\ &* \text{andel af stomiopererede der bruger 1 – dels produkter} * \text{antal stomiopererede} \\ &* \text{listepriis pr. hjælpemiddel} * (1 - \text{rabat}) \end{aligned}$$

Det er en forudsætning for ovenstående beregning, at den gennemsnitlige pris på hjælpemidlerne ikke afhænger af, om de stomiopererede har adgang til et bredt udvalg af hjælpemidler.

Sundhedsvæsenets samspil med stomiopererede

Den gennemførte undersøgelse viser, at de stomiopererede reducerer deres træk på sundhedsvæsenet, når det gælder besøg hos de specialiserede stomisygeplejersker (de øvrige sundhedsydelser var ikke signifikant forskellige fra nul), jævnfør Figur A.6.

Figur A.6 Mindre sundhedstræk ved godt produktmatch

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvor mange gange over det seneste år har du været i kontakt med sundhedsvæsenet pga. din stomi?* og *Tænk på et år med dit tidligere stomihjælpe middel. Hvor mange gange var du i kontakt med sundhedsvæsenet pga. din stomi?* Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 251 respondenter.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Ændringerne i udgifter til sundhedsvæsenet er beregnet på baggrund af de ændrede årlige træk på stomisygeplejerskerne og priser for de pågældende behandlinger i form af de relevante DRG-takster som fremgår af Tabel A.2.

Tabel A.2 Relevante DRG-takster

Kode	BG50A	PG010
Tekst	Ambulant besøg, pat. mindst 7 år	Dermatologisk procedure
Beløb	kr. 702	kr. 1.328

Note: Behandlingen af stomioperede hos stomisygeplejersker involverer flere DRG-koder end de viste. De viste takster vurderes ud fra interviews med en stomisygeplejerske at være tilstrækkeligt repræsentative for det spektrum af takster der anvendes.

Kilde: <http://sundhedsdatastyrelsen.dk/da/afregning-og-finansiering/takster-drg/takster-2016> (Takstvejledning 2016) siderne 101-102

Ændringerne i udgifterne i sundhedsvæsenet beregnes for hver type sundhedstræk (eksempelvis vejledning hos en stomisygeplejerske) ud fra nedenstående ligning:

ændring i udgifter

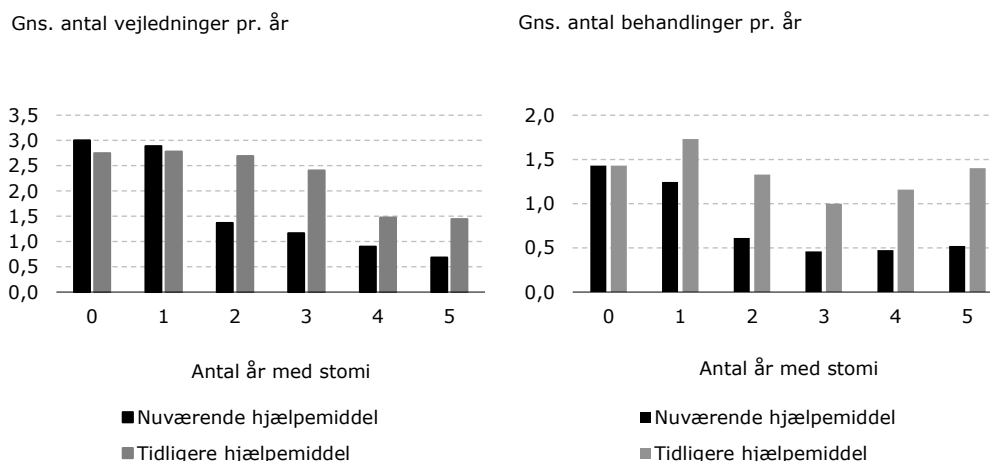
$$= \text{ændring i årligt træk pr. stomiopereret} * \text{antal stomiopererede} * \text{DRG-takst}$$

Betydningen for den danske velstand målt ved BNP beregner vi ved at anvende en skatteforvridningsfaktor, der angiver det såkaldte forvridningstab⁹, der opstår hver gang der kræves en krone ind i skat fra borgerne. Den anvendte skatteforvridningsfaktor er 0,2¹⁰, hvilket betyder at den danske velstand er forøget svarende til 20 pct. af de sundhedsudgifter, der undgås som følge af et godt produktmatch.

Sundhedstrækket er lavere for personer der har haft deres stomi i længere tid. Forskellen mellem nuværende og tidligere hjælpemiddel ser ud til at manifestere sig efter det første år, jævnfør Figur A.7. Reduktionen i trækket på sundhedsvæsenet over tid kan på den ene side skyldes, at sandsynligheden for, at man har fundet det rette produktmatch stiger i forlængelse af et antal produktskift. Omvendt kan man også forestille sig, at et produktskift trækker i retning af 'indkøringsstigninger' i sundhedstrækket eftersom der kan være behov for vejledningskrævende tilvænnning eller at der hyppigere sker fejl med det nye hjælpemiddel, som giver anledning til et behandlingsbehov. Såfremt disse to effekter opvejer hinanden kan reduktionen i sundhedstrækket over tid især tilskrives det gode produktmatch, som de stomioperede opnår hen ad vejen.

¹⁰ Skatteforvridningsfaktoren er angivet i Finansministeriets publikation *Vejledning i udarbejdelse af samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger* (November 1999) og senest bekræftet i Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 170 (Alm. del) af 24. februar 2016. Finansministeriet beskriver i ovennævnte vejledning baggrunden for at skatteforvridningstab indregnes således "For en privat virksomhed er et initiativ fordelagtigt, såfremt nutidsværdien af indtægterne er større end nutidsværdien af udgifterne. For offentlige initiativer vil der imidlertid sjældent være et sammenfald mellem de driftsøkonomiske konsekvenser og de samfundsøkonomiske konsekvenser. Et offentligt initiativ kan være samfundsøkonomisk fordelagtigt og samtidig udvise et driftsøkonomisk underskud. Udviser et offentligt initiativ, der samfundsøkonomisk set er fordelagtigt, et driftsmæssigt underskud, vil det være nødvendigt at finansiere en del af omkostningerne via beskatning af øvrige aktiviteter i samfundet. Det er imidlertid ikke omkostningsfrit for samfundet at foretage en sådan omfordeling via skattesystemet, idet skatterne sædvanligvis medfører en forvridning af aktiviteten i økonomien. Eksempelvis formodes beskatningen af arbejdskraft at medføre et lavere arbejdsudbud end i en situation uden indkomstskatter".

Figur A.7 År med stomi og antal besøg hos stomisygeplejerske

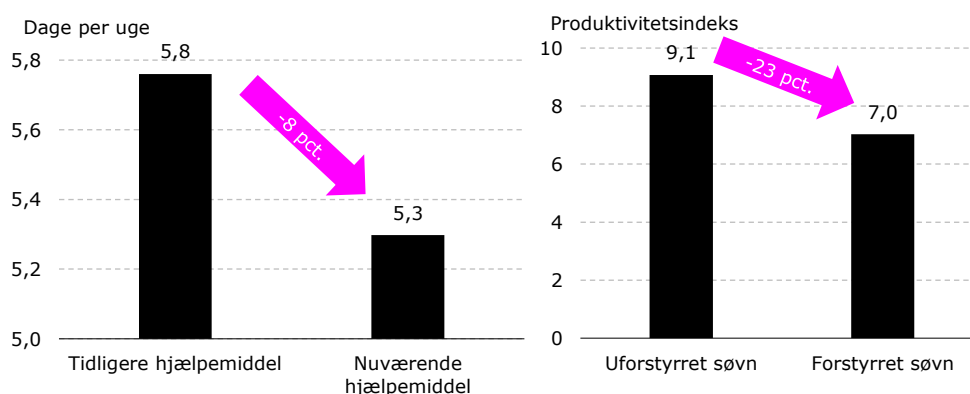
Note: "0" angiver 6 måneder eller mindre. Figuren bygger på besvarelser fra hhv. 174 (højre) og 175 (venstre) respondenter. Respondenter der har angivet, at de har haft deres stomi i mere end 5 år indgår ikke i figurerne.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Produktivitet blandt stomiopererede

Den gennemførte undersøgelse blandt stomiopererede viser at nattesøvnen forstyrres 7 pct. mindre med det nuværende hjælpemiddel end med det tidligere hjælpemiddel. Derudover viser undersøgelsen, at stomiopererede er 23 pct. mindre produktive på dage efter at deres søvn har været forstyrret, jävnfør Figur A.8.

Figur A.8 Højere produktivitet ved uafbrudt nattesøvn

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Oplever du at din nattesøvn bliver afbrudt pga. din stomi*, og hvis ja, så *Hvor mange nætter per uge bliver din nattesøvn afbrudt af gener i forbindelse med din stomi*? Og tilsvarende spørgsmål for tidligere hjælpemiddel. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra hhv. 121 (venstre) og 112 respondenter (højre).

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Den samlede effekt for de 11.000 stomiopererede beregner vi ud fra undersøgelsens resultater, der viser, at 13 pct. er i arbejde og oplever søvnforstyrrelser, samt at denne gruppe i gennemsnit skaber værdi svarende til ca. 600.000 kr. årligt. Dette svarer med en lønkvote på to tredjedele til en årsløn på ca. 400.000 kr. for stomiopererede, der er i arbejde. Den samlede effekt på BNP beregner vi ud fra nedenstående ligning:

$$\begin{aligned} \text{Ændring i BNP} &= \text{ændring i søvnforstyrrelser} \\ &\quad * \text{ændring i produktivitet ved søvnforstyrrelser} \\ &\quad * \text{andel i arbejde der oplever søvnforstyrrelser} * \text{antal stomiopererede} \\ &\quad * \frac{1}{\text{lønkvote}} * \text{gns. værdiskabelse for stomiopererede i arbejde} \end{aligned}$$

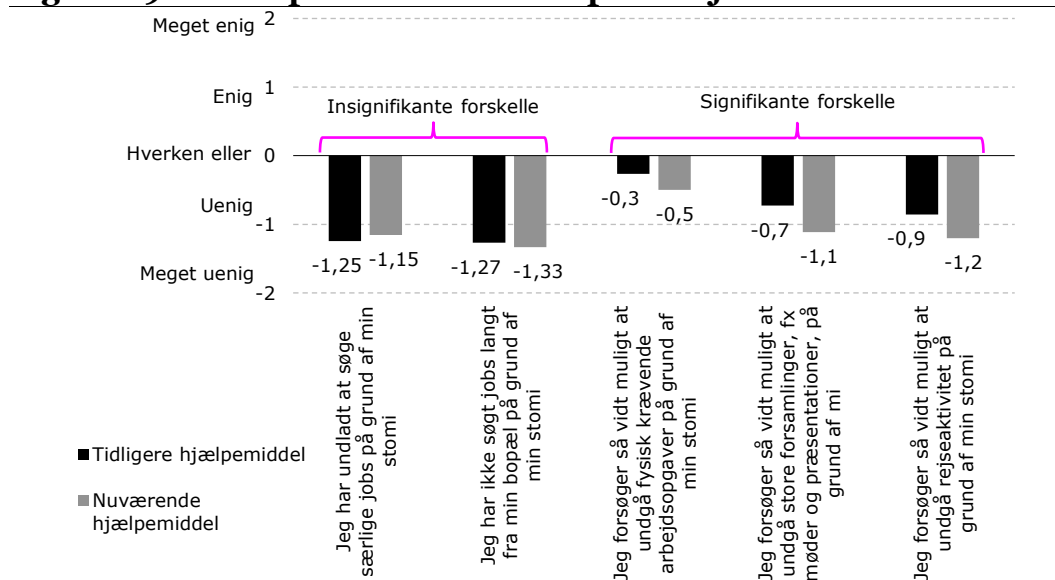
Vi beregner ikke en effekt på de offentlige finanser af stigningen i BNP. Dette skyldes den såkaldte Baumol-effekt¹¹. Denne effekt tilsiger, at stigende skatteindtægter som følge af højere lønninger når BNP stiger, modsvares af stigende udgifter til offentlige lønninger og overførselsindkomster. Denne effekt forstærkes i lande (som fx Danmark) hvor overførselsindkomsterne reguleres, så de følger ændringerne i lønningerne på det private arbejdsmarked. De offentlige lønninger antages at tilpasse sig til lønningerne på det private arbejdsmarked således at den offentlige sektors evne til at tiltrække medarbejdere er uændret (forholdet mellem offentlige og private lønninger er uændret). Derfor har stigninger i produktiviteten ikke indflydelse på de offentlige finanser.

Et godt produktmatch medfører udover forbedret nattesøvn også, at stomiopererede er mere tilbøjelige til at tage jobs, der kræver fysisk anstrengelse, at man opholder sig i forsamlinger eller har rejseaktivitet. Dette ses ved at de stomiopererede angiver, at de med deres nuværende hjælpemiddel er mere uenige i, at disse forhold begrænser dem.

Figur A.9 viser den gennemsnitlige værdi med det tidligere og det nuværende hjælpemiddel for hvert udsagn. Forskellene er statistisk signifikante på et 5 pct. signifikansniveau for udsagnene "Jeg forsøger så vidt muligt at undgå fysisk krævende arbejdsopgaver på grund af min stomi", "Jeg forsøger så vidt muligt at undgå store forsamlinger, fx møder og præsentationer, på grund af min stomi" og "Jeg forsøger så vidt muligt at undgå rejseaktivitet på grund af min stomi".

¹¹ Baumol, W. J. (1967), Macroeconomics of Unbalanced Growth: The Anatomy of urban Crisis, The American Economic Review, vol. 57, No. 3 (pp. 415-426).

Figur A.9 Stomiopereredes adfærd på arbejdsmarkedet

Note: Spørgsmålet i undersøgelsen lød "Hvor enig er du i følgende udsagn om din adfærd på arbejdsmarkedet? Herefter blev respondenterne præsenteret for dem fem udsagn i figuren. Respondenterne blev for hvert udsagn givet følgende svarmuligheder: Meget enig = 2, enig = 1, hverken enig eller uenig = 0, uenig = -1 og meget uenig = -2. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 70 respondenter.

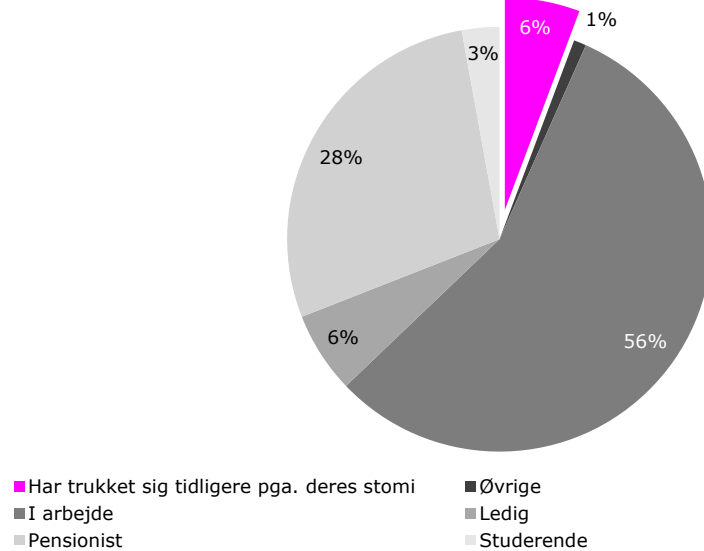
Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch

Stomiopereredes tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet

Betydningen af de stomiopereredes tidligere tilbagetrækning beregner vi på baggrund af undersøgelsens resultater vedrørende tilknytningen til arbejdsmarkedet. Vi identificerer gruppen af stomiopererede der er ude af beskæftigelse pga. deres stomi ud fra to kriterier, 1) at de angiver at de trak sig tilbage fra arbejdsmarkedet pga. deres stomi og 2), at de er under den gennemsnitlige effektive pensionsalder i Danmark på 63 år¹². Denne gruppe udgør ifølge den gennemførte undersøgelse 2,2 pct. af alle stomiopererede og 6 pct. af de stomiopererede i alderen 18 til 63 år.

¹² OECD Pensions at a Glance 2015.

Figur A.10 Tidligere tilbagetrækning for stomiopererede

Note: Spørgsmålene i undersøgelsen lød *Hvor mange år tidligere end du egentligt ville forlod du arbejdsmarkedet på grund af din stomi? Og Hvad er din primære beskæftigelse?* Det var muligt for respondenterne direkte at angive, at de ikke trak sig tidligere fra arbejdsmarkedet pga. deres stomi. Bemærk at resultaterne er afrundede. Figuren bygger på besvarelser fra 251 respondenter. Figuren omfatter kun stomiopererede i den arbejdsdygtige alder fra 18 til 63 år, der er den effektive pensionsalder i Danmark.

Kilde: Copenhagen Economics (2016) Undersøgelse om stomi og produktmatch og OECD (2015) Pensions at a glance

Vi beregner effekten på BNP på baggrund af, at denne gruppe i gennemsnit skaber værdi svarende til ca. 600.000 kr. Dette svarer med en lønkvote på to tredjedele til en årsløn på 400.000 kr. for stomiopererede, der er i arbejde. Derudover viser undersøgelsen at de stomiopererede, der er uden for arbejdsmarkedet pga. deres stomi arbejdede 32 timer i gennemsnit pr. uge, hvilket anvendes til at omregne til fuldtidsstillinger.

De stomiopererede der har trukket sig fra arbejdsmarkedet pga. deres stomi angiver, at de i gennemsnit trak sig 7 år før de ellers ville have trukket sig. Vi lægger til grund for beregningerne, at dette ville have været 1 år mere, hvis ikke der var en bred adgang til stomihjælpemidler svarende til at det tabte arbejdsudbud ville være 12,5 pct. større. Dette svarer til at knap 30 stomiopererede er i fuldtidsbeskæftigelse fremfor at være uden for beskæftigelse.

På baggrund af ovenstående beregner vi betydningen for BNP ud fra nedenstående ligning:

$$\begin{aligned} \text{Effekt på BNP} = & \text{andel af alle stomiopererede der er ude af arbejdsmarkedet pga. deres stomi} \\ & * \text{antal stomiopererede} * \text{gns løn for stomiopererede i arbejde} \\ & * \left(\frac{\text{gns. ugentlig arbejdstid ved tilbagetrækning}}{37} \right) \\ & * \left(\frac{\text{gns reduktion i tidlig tilbagetrækning}}{\text{gns. antal år tidligere tilbagetrækning}} \right) \end{aligned}$$

Effekten på de offentlige finanser beregner vi ud fra effekten af at flytte én person i beskæftigelse dvs. effekten af at øge arbejdsudbuddet med én fuldtidsbeskæftiget. Det lægges til grund at de stomiopererede der kommer i arbejde har samme alternativ til beskæftigelse som alle andre danskere der er uden for beskæftigelse. Den økonomiske modelgruppe DREAM har ud fra disse antagelser estimeret den langsigtede effekt på de offentlige finanser til ca. 180.000 kr. pr. person der kommer i arbejde. Således beregner vi effekten ud nedenstående ligning:

$$\begin{aligned} \text{effekt på offentlige finanser} \\ = & \text{andel af alle stomiopererede der er ude af arbejdsmarkedet pga. deres stomi} \\ & * \text{antal stomiopererede} * 180.000 \text{ kr.} \end{aligned}$$